

A Budapest klímastratégiája¹ című dokumentum rövid értékelése

Összefoglalás

A stratégia bár részletes, széles spektrumú és számos fontos ügyre kiterjed, mégis nélkülözi az elvárható szemléletet. A dokumentum ugyanis 2030-ra 40, 2050-re 80%-os kibocsátás-csökkentéssel számol az 1990-es szinthez képest. Napjainkban azonban már nem fogadható el olyan klímavédelmi stratégia, ami nem tűzi ki célul a karbonsemlegesség mihamarabbi elérését.

A stratégia számos vállalásánál kérdéses marad a megvalósítás mikéntje. Általánosságban pedig elmondható, hogy nem kellőképpen részletezettek a humánerőforrás-kérdések, valamint nem tisztázott a programok finanszírozása.

A dokumentum összességében jó kiindulási alap lehet egy érdemi klímapolitikához, azonban hiányosságai miatt feltétlenül felülvizsgálatra és kiegészítésre szorul.

Bevezetés

A Föld lakosságának immár több mint a fele (55%-a²) a városokban él. A városi területeken nagy léptékben zajlik a környezet átalakítása, a város ökológiai lábnyoma, anyag- és áruforgalma pedig kihatással van igen távoli területek sorsának alakulására is. Azaz egyrészt a város – lakóival – érintettje a klímaváltozással járó hőhullámoknak, villámárvizeknek, heves esőzéseknek, szélmozgásoknak, aszálynak. Másrészt pedig a város, mint fogyasztó, egyik fő előidézője a természeti kincsek (a talaj, a levegő, az ásványkincsek, a víz) túl- és elhasználásának, motorja a mezőgazdaság, az állattenyésztés, az erdőművelés, a bányászat, az építés, a közlekedés, a kereskedelem, az ipar, a turizmus tevékenységeinek. Ezen felül kibocsátásával hozzájárul a természeti környezet szennyezéséhez a légszennyezésen, szennyvízterhelésen, hulladékokon és a talaj szennyezésén keresztül. Tekintettel arra, hogy tudományos konszenzus van abban, miszerint a klímaváltozást az emberi tevékenység okozza, a megoldás is csak a civilizációnktól érkezhetsz a katasztrófa elkerülésére. Ehhez azonban át kell gondolnunk minden emberi tevékenységet, többek között a városok működését és működtetését is.

¹ BFVT Kft, 2018 (https://budapest.hu/Documents/klimastrategia/Bp_Klimastrategiája_vegleges_KGY_elfogadott.pdf)

² ENSZ jelentés 2018

(<https://www.un.org/development/desa/publications/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html>): 1950-ben még a népesség 30%-a volt városlakó, 2010-ben emelkedett 50% fölé az arány

A Klímabarát Települések Szövetsége 2018-ban adott közre egy [módszertani útmutatót](#), amely a városi klímastratégiák elkészítéséhez nyújt segítséget. Ebben három pillért azonosít, amelyre egy ilyen stratégiának épülnie kell:

1. Dekarbonizáció (azaz a CO₂-kibocsátás csökkentése) és mitigáció (azaz enyhítés, csillapítás, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése vagy a kibocsátás megelőzése);
2. Adaptáció (azaz alkalmazkodás);
3. Szemléletváltás és szemléletformálás.

Budapest Főváros ennek nyomán készítette el KEHOP forrásból (Európai Unió forrás felhasználásával) 2018 áprilisában a [saját stratégiáját](#), amit a közgyűlés a 348/2018 (IV.25.) Főv. gyk. határozattal hagyott jóvá.

Dekarbonizáció és mitigáció	Adaptáció és felkészülés	Szemléletformálás, klímatudatosság	
<p>2030-ig 15%-os CO₂ kibocsátás-csökkentés 2015-höz képest</p> <p>Má-1 Az épületek, az ipari termelő és szolgáltató létesítmények energiahatékonyságának javítása, valamint a megújuló energiaforrások részarányának növelése</p> <p>Má-2 Közlekedési infrastruktúrák energiahatékonyságának javítása és a környezetbarát közlekedési módok támogatása és fejlesztése</p> <p>Má-3 A zöldfelületek növelése és minőségének javítása a szénmegkötő képesség javítása érdekében</p>	<p>Aá-1 A zöldfelületi rendszer fejlesztése</p> <p>Aá-2 Hősziget-hatás mérséklése az épített környezetben</p> <p>Aá-3 Árvízvédelmi rendszer fejlesztése, víztakarékosság, villámárvizek elleni védekezés</p> <p>Aá-4 A szélsőséges időjárási eseményekre, az éghajlatváltozás egészségügyi hatásaira való felkészülés</p> <p>As-1 Természeti és táji értékek sérülékenységeinek csökkentése</p> <p>As-2 Az épített értékek, turisztikai desztinációk sérülékenységeinek csökkentése</p>	<p>SZh-1 KLÍMATUDATOS VÁROSVÉZETÉS: együttműködő, éghajlatvédelemben vezető szerepet vállaló városvezetés</p> <p>SZá-1 Klímatudatos szemlélet megvalósítása az önkormányzat és cégeinek működésében</p> <p>SZá-2 Jogszabályi, tervezési eszközök a klímavédelmi célok biztosítása érdekében</p> <p>SZá-3 Fővárosi közszolgáltatásokhoz kapcsolódó szemléletformálás</p> <p>SZá-4 Partnerség és tudásmegosztás támogatása</p>	<p>SZh-2 KLÍMATUDATOS VÁROSLAKÓK: a környezeti kultúra és a felelősségvállalás erősítése a lakosságban, gazdasági szereplőkben</p> <p>SZá-5 A lakosság klíma- és környezettudatos életvitelének erősítése</p> <p>SZá-6 A lakosság éghajlatváltozással összefüggő egészség- és vagyonsérüléskockázatának csökkentése</p> <p>SZá-7 A gazdasági szektor szerepvállalásának erősítése a klímavédelemben</p>

A mitigáció/dekarbonizáció és az adaptáció terén ebben legfőképpen a főváros saját magára nézve határoz meg feladatokat, míg a harmadik pillér, a szemléletformálás és szemléletváltás már közvetlenül is érinti Budapest lakosságát. Az első két pillér esetén a fővárosiak elsősorban a zöldfelület és vízfelületek növekedéséből, az árvízi biztonság javításából és a levegőminőség javításából, illetve a fűtésre és hűtésre szánt rezsiköltségek csökkenéséből profitálhatnak a legtöbbet, amennyiben a stratégia cselekvési tervekbe, a megvalósításba fordul át. A harmadik pillér esetében a budapestiek maguk is hozzájárulhatnak a klímastratégia sikeréhez saját telkük, lakásuk, ingatlanjaik „zöldítésével” (kertjük és energetikai rendszereik fejlesztésével, szigeteléssel, napi fogyasztásuk, kibocsátásuk, karbonlábnyomuk csökkentésével), illetve közlekedési szokásaik, vásárlási szokásaik átalakításával (pl. zéróhulladék életmód).

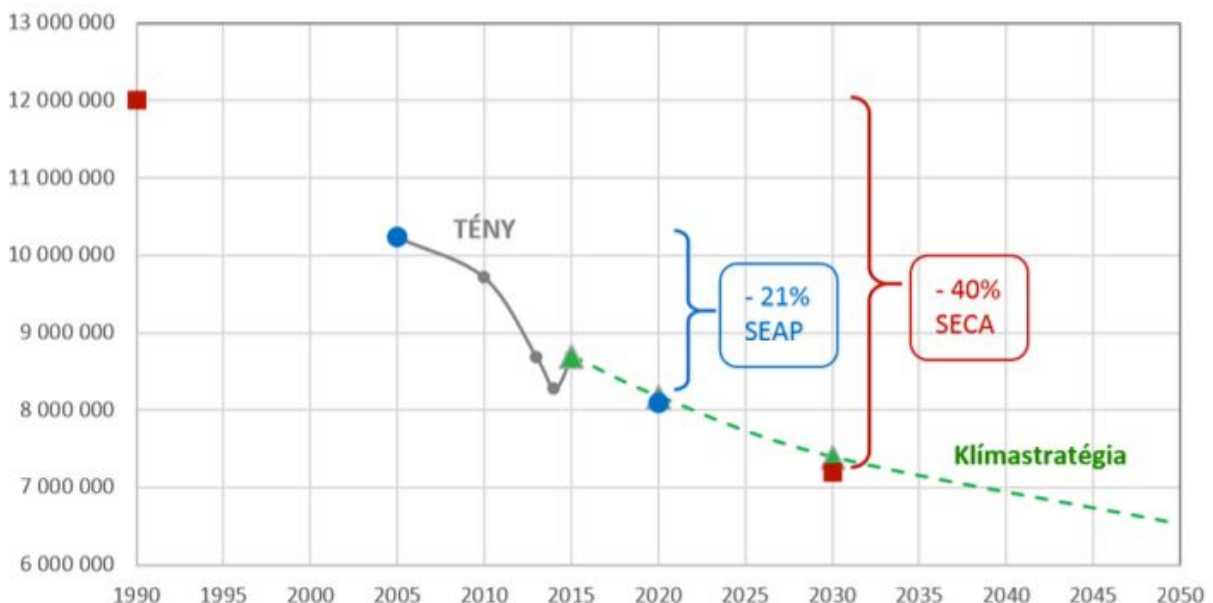
A stratégia időkerete

A fővárosi klímastratégia legkésőbb 2050-ig tekint előre, és egyes folyamataiban 1990-t tekinti bázisévnek. A stratégiai célokat lebontó programok azonban egy jóval szűkebb periódust: a 2015-2030-ig tartó periódust célozzák meg. A stratégia ezek mellett szoros előzményként értelmezi a szintén fővárosi vonatkozású Fenntartható Energia Akcióprogram (SEAP) és a Fenntartható Energia és Klíma Akcióprogram (SECAP) célrendszerét.

Hogy áll a főváros a kibocsátás-csökkentéssel?

2005-től 2013-ig sikerült egy meredeken eső CO₂ kibocsátási görbe mentén elmozdulnia a fővárosnak a Klímastratégia, valamint a SEAP és a SECAP adatai alapján. Ám ez a görbe 2013-ban trendet váltott és elkezdett meredeken felfelé ívelni. A SEAP-ban 2020-ra elért kívánt kibocsátási érték elérését maga a stratégia is „ambiciózus” vállalásként írja le. Érdekesség, hogy a 2018-ban elkészült stratégia 2015 és 2018 közötti időszakra nem közöl kibocsátási adatot.

A stratégia 2030-ra 40%-os, 2050-re pedig (a 11. táblázatban, eltérően a mellékelt grafikontól) 80%-os kibocsátáscsökkentéssel számol, az utóbbi azonban már nem a fenntartható klíma- és energia akciótervekből (SEAP, SECAP) következik, hanem az Under 2 klímavédelmi szövetséghez való csatlakozással tett hosszú távú vállalásból. Ez azonban ma már korszerűtlennek számít, és az ambíció hiányáról tanúskodik: a lehető leghamarabbi, teljes karbonsemlegesség elérésének alapvető célkitűzésnek kellene lennie.

A klímastratégia terjedelme, felelősségi körök

A stratégia intézkedésiterv-fejezetekre bontja a cselekvést, és fejezetenként külön felelőst jelöl meg, amit az alábbi táblázatban foglalunk össze:

Pillér	Intézkedés	Felelős
Mitigáció/ Dekarbonizáció	Fővárosi önkormányzat, valamint a fővárosi közszolgáltatásokat végző gazdasági társaságok épületeinek és működésének energetikai korszerűsítése	Fővárosi Önkormányzat
	Lakóépületek energetikai korszerűsítése	NFM, kerületi önkormányzatok
	Távhőellátó rendszer energetikai korszerűsítése	Fővárosi Önkormányzat
	Ipari termelő létesítmények energetikai korszerűsítését célzó pályázatok lebonyolítása	Fővárosi Önkormányzat
	SEAP rendszer adatgyűjtési módszertan fejlesztés	Fővárosi Önkormányzat
	Intelligens energiaellátó rendszerek fejlesztése	NFM, kerületi önkormányzatok
	Épületek energetikai felmérése, megújuló energetikai fejlesztési tervei	Állam, Fővárosi Önkormányzat
	Épületek energetikai ellátásában a megújuló részarányának emelése	NFM, kerületi önkormányzatok
	Közösségi közlekedés fejlesztése kibocsátáscsökkentéssel	Fővárosi Önkormányzat
	Kerékpáros és gyalogos infrastruktúra fejlesztése	Fővárosi Önkormányzat, BKK, kerületi önkormányzatok
	Elektromos autók, hibridek, közautók, taxik, telekocsik használatának elősegítése, töltőhálózatok és drosztok kiépítése	Fővárosi Önkormányzat
Városi klímavédelmi övezetek (emissziós övezet, dugódíj övezet) kijelölése és P+R fejlesztések	Fővárosi Önkormányzat	

Adaptáció	Zöldfelületek és vízfelületek arányának növelése	Fővárosi Önkormányzat
	Zöldterületi ellátottság javítása	Fővárosi Önkormányzat
	Kisvízfolyás rehabilitáció	Fővárosi Önkormányzat
	Fák, fasorok, fahelyek védelme és új telepítések	Fővárosi Önkormányzat
	Zöldvagyron kataszter és monitoring	Fővárosi Önkormányzat
	Barnamezős területek zöldfelületi hasznosítása	Fővárosi Önkormányzat
	Átszellőzési sávok biztosítása és megfelelő légtérarány biztosítása az utcákban	Fővárosi Önkormányzat
	Városrehabilitáció és barnamezős beruházások előnyben részesítése	Fővárosi Önkormányzat
	Klímaparát építési anyagok és technológiák alkalmazása	Fővárosi Önkormányzat
	Árvízvédelmi védművek fejlesztése	Fővárosi Önkormányzat
	Csapadékvíz és a szürkevíz hasznosítás támogatása	Fővárosi Önkormányzat
	Hőhullámokra való felkészülés, hőségriadó protokoll	ÁNTSZ, Fővárosi Önkormányzat
	A műszaki infrastruktúra (pl. burkolatok, vízi- és elektromos közművek, közlekedési nyomvonalak) adaptációja a szélsőségekhez	Fővárosi Önkormányzat
	Vízbázisok védelme, sérülékenységének kiküszöbölése	Fővárosi Önkormányzat
	Lakótelepek klíma-sérülékenységének vizsgálata	Fővárosi Önkormányzat
Természeti értékek klímakockázati felmérése	Fővárosi Önkormányzat	

	Helyi védett természeti területek bővítése	Fővárosi Önkormányzat
	Természetvédelmi kezelés, invazívok visszaszorítása	Fővárosi Önkormányzat
	Épített természeti értékek klímakockázati felmérése	Fővárosi Önkormányzat
	Szélsőséges időjárási eseményekre való felkészülés az épületek állagmegóvásánál	Fővárosi Önkormányzat
Szemléletformálás	Klímatudatos munkahely és klímatudatos munkatársak	Fővárosi Önkormányzat
	Intézményi fejlesztések ISCO rendszerben	Fővárosi Önkormányzat
	Klímvédelmi szempontok megjelenítése a közbeszerzésekben	Fővárosi Önkormányzat
	Klímvédelmi elvek érvényesítése a horizontális stratégiákban és az ágazatoknál	Fővárosi Önkormányzat
	Szemléletformáló tevékenységek a főváros gazdasági szervezetein belül	Közszolgáltató Vállalatok
	Online Budapest Éghajlatváltozás Platform a jó gyakorlatok gyűjtésére	Fővárosi Polgármesteri Hivatal
	Budapest Főváros Klímapartnere elismerés megalapítása	Fővárosi Polgármesteri Hivatal
	Háztartási lakossági energiatakarékosági kommunikációs kampányok	Közszolgáltató Vállalatok
	Közlekedési szokásokat befolyásoló kampány	BKK
	Hulladékkezelés visszafogása, szelektív gyűjtés ösztönzés	Fővárosi Polgármesteri Hivatal, FKF
Társadalmi részvétel erősítése a zöldfelületek megóvására és növelésére	Fővárosi Önkormányzat, FŐKERT	

	Lakossági adaptációs ismeretek bővítése	Fővárosi Önkormányzat
	Együttműködések klímatudatosság növelésben a vállalati szektorral és azok szervezeteivel	Fővárosi Önkormányzat
	Környezetbarát munkába járás kampánya	Fővárosi Önkormányzat

A stratégia pozitívumai és hiányosságai

Alapjában a stratégia meglehetősen részletes, széles spektrumú, számos fontos ügyre kiterjed. A leírás komplex, a dokumentum így összességében felveszi a versenyt más fő- és nagyvárosok klímastratégiáival. Nagy hiánya azonban, hogy nem tűzi ki célul a karbonsemlegességet, ami ma már minimálisan elvárható célkitűzés.

A stratégia számos vállalásánál kérdéses marad a megvalósítás mikéntje, a pénzügyi források pedig egyrészt alultervezettek, másrészt homályosak. Ez orvosolható, amennyiben a programok megvalósításához hozzárendelik a szükséges forrásokat.

Általánosságban elmondható, hogy nem kellőképpen részletezettek a humánerőforrás-kérdések sem. A menedzsment fejezetben pl. a stratégia megemlékezik egy Klímaügyi Titkárságról, de az ennek szentelt egyetlen sornyi említésből nem derül ki, mi garantálja, hogy a Titkárság valós döntési és irányítási helyzetben tud működni.

A zöldfelületek, valamint az út- és közműügyek konfliktusainak enyhítésére jelentős jogszabályi reformra lenne szükség – erre a Klímastratégia nem terjed ki. Ehhez értelemszerűen a Főváros és a kormányzat közötti együttműködésre lenne szükség. Amíg ez nem történik meg, addig a stratégiában foglaltak csak alacsony realitással valósulhatnak meg.

Tartalmi értelemben, néhány részletkérdést (pl. közúti síkosságmentesítés átállítása a sózásról a zöldfelületbarát módokra; a zöldfelületek talajkutatás, illetve Dunából történő öntözése; az ökológikus, extenzívebb fenntartást igénylő zöldfelületek arányának növelése; a tetőkertek számának növelése; új projekteknél passzív ház követelményrendszer előírása) vagy egyáltalán nem tárgyal a stratégia, vagy csak utalásszerű, gyenge elköteleződésű intézkedéseket találunk.

A városi mezőgazdaság, a város és agglomeráció együttműködésén alapuló rövid láncú élelmiszer-értékesítés, illetve a helyi termelők, helyi ipari termékek, szolgáltatók, kis- és középvállalkozások támogatása nem, vagy csak nagyon érintőlegesen szerepel a felvetések között. Ugyanígy, az ingázás okozta környezeti hatások mérséklése, a hajó- és a repülőgép forgalom szabályozása, illetve a termőföld, élővilág védelme és a hulladékcsökkentés kérdései sem szerepelnek a dokumentumban.

A stratégia és a valóság kapcsolata

Az emissziós övezetek, dugódíjövezetek kijelölése, vagy a P+R parkolók fejlesztése olyan régi ügyek, amelyeket ez a dokumentum is tartalmaz, de jórészt csak a szavak szintjén.

Ugyancsak 1994 óta téma a kisvízfolyás-revitalizáció témakörében a Rákos-patak revitalizációja, amelyben semmilyen érdemi előrelépés nem történt fővárosi szinten, és a Klímastratégia is csak feltételes módban említi.

Az épületekben alkalmazandó megújuló erőforrások használatának jelenleg nem az elősegítése, hanem – a napelemek esetében – „megadóztatása” történik, termékdíj és elosztói teljesítménydíj formájában. Ezek eltörlésének vagy mérséklésének szükségességére ugyancsak nem tér ki a dokumentum, pedig a tiszta energiákra való átállásban, a főváros karbonlábnyomának csökkentésében ezeknek nagy szerepe lenne.

A közelmúlt kiemelt állami beruházásai nem a Klímastratégiában kijelölt irányoknak megfelelően növelik a zöldfelületeket és a vízfelületeket, inkább zöldfelületvesztés tapasztalható (Kossuth tér – Orczy park – Városliget – Dagály – Római-part – Moszkva sétány – Csepel Észak átalakításai, stb.) A zöldmezős beruházások helyett a barnamezős területek előnyben részesítése alig néhány területen történt meg.

A klímavédelem horizontális elvei az ágazati politikákba (városrendezés, közművesítés, csatornázás, útfejlesztés, ingatlanfejlesztés) egyáltalán nem épültek be, az új építésű épületek zömének emissziója nem csökken.

Bár az érintettek bevonása és az állampolgári részvétel fontossága megjelenik a Klímastratégia egyes programjaiban, a valóságban ennek gyakorlatilag az ellenkezője történik. A közelmúlt fejlesztései sorozatos botrányoktól voltak hangosak, az érintettek igényei nem találkoztak a megvalósítással. A bottom-up fejlesztések helyett top-down mechanizmus hatja át a fővárosi projekteket.

A Klímastratégia megvalósításának feltételei

Elsősorban a választásokon átívelő valós politikai szándék, megfelelő pénzügyi források, valamint a programok lebonyolításához, ellenőrzéséhez, folyamatmenedzsmentjéhez magas szinten értő szakképzett munkaerő kell ahhoz, hogy Budapest viszonylag jól megírt Klímastratégiája a hiányosságokkal kiegészülhessen, majd meg is valósulhasson.

A stratégia tartalmaz cselekvési tervre lebontott programokat is, de nagyban rábízta magát az állami, európai uniós és LIFE pályázati forrásokra. Mindhárom elérhetősége, mértéke, és ütemezése kérdéses jelenleg, és erősen függ a magyar közpolitikai folyamatok alakulásától, a

2020-2027 közti uniós tervezési ciklus forráselosztási feltételeitől, és a LIFE programok esetében a sikeres pályázatoktól.

Ezeket a nyitott kérdéseket mihamarabb tisztázni kell, és bele kell kezdeni a klímastratégia megvalósításába. Minden tétlen nappal egyre drágább és egyre nehezebb lesz garantálni, hogy Budapest élhető város maradjon.